

NIEUWSBRIEF HEI, HEG & HOOGEIND

LENTE 2020

IN DIT NUMMER:

VOORWOORD	1
AGENDA	1
BOEREN ZWALUWEN IN DE STAL	2
TORENVALKEN IN DE LIFT	3
JAARVERSLAG UILEN	3
NATUUR INCULSIEF BOEREN	4
BODEM, WATER EN BIODIVERSITEIT	5
BODEMLEVEN TE KIJK	5
ONTWIKKELING STIKAREGELING	6
VANG GEWASSEN ONDERWERKEN IN HET VOORJAAR	7
COLOFON	7

VOORWOORD REDACTIE

Beste lezers,

Voor u ligt de eerste editie van onze nieuwsbrief in dit nieuwe jaar. Een jaar wat begon met erg veel hemelwater maar wat ondertussen een zorgelijke wending heeft gekregen vanwege het coronavirus. Als gevolg van de maatregelen dienen we zoveel mogelijk contact te vermijden. Gelukkig zijn we het als boer of buitenmens wel gewend om alleen op het land bezig te zijn of de natuur in te trekken. Op het moment van schrijven is het namelijk nog niet verboden het buitengebied in te trekken. Voor velen van ons wellicht een troostrijke bezigheid in verder onzekere tijden.

Omdat de wintereditie erg uitgebreid was hebben we maar besloten deze wat meer bescheiden te houden. Dan heeft u ook meer tijd over om het land of de tuin op orde te brengen. Toch voorzien we u weer van de nodige informatie en

interessante artikelen. Zo kunt u lezen hoe u het voor boeren-zwaluwen zo aangenaam mogelijk kunt maken in de stal of schuur. Daarnaast hebben wij een

bijdrage mogen ontvangen Joep van Cranenbroek. Joep geeft ons zijn visie op de agrarische sector vanuit het perspectief van een databioloog. Afgelopen winter heeft de werkgroep voor het bevorderen van de torenvalken niet stil gezeten, ook hierover leest u in deze nieuwsbrief.

Geniet, ondanks de situatie, van het voorjaar en hou u zelf taai. Wij wensen u namens de hele redactie veel leesplezier toe!

Peter, Thijs, Roel en Koen

AGENDA:

Donderdag 16 april:
Algemene ledenvergadering
wordt "geannuleerd" ivm het coronavirus

Boerenzwaluwen in de stal

Recent werden we bij een van onze leden geweest op het feit dat zwaluwen niet in de serrestal wilden nestelen. Voorheen waren er veel nesten in de oude stal. “Waarom willen ze niet in de nieuwe stal nestelen want ik heb wel nestplankjes aangebracht?” luidde de vraag.

Na de sterke terugloop van het aantal boerenzwaluwen in de zeventiger jaren herstelt de populatie zich in Nederland weer een beetje na 1995. Dat geldt echter niet voor onze omgeving; volgens de broedvogelatlas (2013-2015) is hier nog steeds een afname. In Nederland vinden we de meeste boerenzwaluwen in het klei- en veengebied.

Voor een gezonde populatie boerenzwaluwen telt het hele plaatje. Extra belangrijk zijn broedgelegenheid en voldoende grote insecten; vooral tijdens de broedtijd en onder alle weersomstandigheden. Tevens blijven een modderplaats en een goede invliegopening belangrijk. Zwaluwen hebben een hekel aan spinnenwebben: deze gaan op de vleugels zitten en dat vinden ze niet fijn.

Een erg lichte en open stal zoals een serrestal is niet zo geschikt voor de boerenzwaluw: spreuwen en mussen vliegen af en aan en veroorzaken veel onrust op stal. Uilen en eksters hebben ook vrije toegang en predatie is bekend. Door het open karakter van de stal treden ook sterke temperatuurwisselingen op. Meerdere grote open vlakken zorgen tevens voor tocht. Tocht wordt door zwaluwen niet op prijs gesteld.

Ook andere stallen hebben zo hun problemen. In het algemeen worden de nesten aan de dakconstructie bevestigd. Onder damwanddaken en golfplaten kan de temperatuur zo hoog oplopen dat de eieren niet meer uitkomen of de jonge vogels voortijdig van ellende het nest verlaten en verongelukken op de grond omdat ze nog niet vliegvlug zijn (de kat weet er wel raad mee...). Vaak voeren de ouders de jongen niet op de grond. Ons lid Jan Bertens heeft de ervaring dat de

ouderdieren de jonge zwaluwen wel voeren als ze hoog weggezet worden. Het zou interessant zijn om in zo'n stal een strook isolatiemateriaal aan te brengen en daar de nesten op te hangen: is het aantal jongen dat de eindstreep haalt dan groter?

Een stal geschikt maken is dus niet eenvoudig. Zwaluwen lokken kan door oude nesten en kunstnesten op te hangen. De (zicht) afstand tussen de nesten moet ca. één meter zijn. Aan twee zijden van de balk kan een nest gehangen worden: de dieren zien elkaar niet. Het afspelen van zwaluwgeketter helpt ook om jonge dieren te trekken. De oude dieren zijn plaatsgetrouw en zullen nauwelijks verleid worden om te verkassen.

Opmerkelijk dat in de nieuwe stal van Gerard Noordman, ook een heel open en hoge stal, wel diverse boerenzwaluwen hun thuis gevonden hebben. Wellicht dat de open constructie van het dak voldoende koeling biedt waarbij de tocht meevalt. De komende jaren zal uitwijzen of er weer een grote kolonie boerenzwaluwen zich hier thuis voelt.

Nieuwe stal bij Gerard Noordman: tussen de dakbedekking is een smalle strook opengelaten. Mogelijk dat de temperatuur daardoor niet te hoog oploopt. (Foto Peter Kerkhofs)

Met dank aan Jouke Altenburg (SOVON), Bennie van den Brink (Stichting Hirundo) en Roel Winters (HHH)

Torenavalken in de lift

Eerder kon u lezen dat onze plattelandsvereniging een project uitvoert om torenvalken in ons werkgebied te versterken. Torenavalken zijn goede muizenvangers en graag geziene gasten rond de boerderij. Veel van onze leden reageerden positief op onze vraag om een nestkast te mogen plaatsen. Met koffie werd het plaatsen van menige paal afgesloten.

Het eerste plan was om met 15 nestkasten aan de slag te gaan. Tevens wilden we met heggen en voedselakkertjes ook het landschap wat verstevigen.

Ondertussen hebben we, met sponsoring en een eigen inbreng van onze vereniging, het aantal kasten uitgebreid tot 20 stuks. De meeste palen met nestkast zijn ondertussen door onze werkgroep geplaatst en de heggen zijn gepland.

We zoeken nog wat overhoekjes om een wintervoedselmengsel in te zaaien. Ook randen van enkele meters breed zijn welkom. Er is een vergoeding in het projectplan voorzien voor 2 jaar. Inzaaien vóór half mei.

Interesse of meedoen? Graag een mailtje sturen aan Erik van Asten via contact@heiheghoogeind.nl of even bellen.

Het project Torenavalken in de lift wordt mede mogelijk gemaakt door Brabants Landschap, de provincie Noord Brabant en de Nationale Postcode Loterij.

Jaarverslag uilen

In februari is het jaarverslag van de uilenwerkgroep weer opgeleverd door coördinator Adrie Staals. Dat 2019 een goed uilenjaar bleek kunt u teruglezen in het verslag op onze website: <https://www.heiheghoogeind.nl/jaarverslag-2019-uilen/>.

Natuur inclusief boeren

Joep van Cranenbroek, werkzaam als data-bioloog aan de High Tech Campus is door de redactie gevraagd zijn visie te geven op de ontwikkeling binnen de agrarische sector.

Ik las laatst een artikel van Caspar Janssen. 'Iedereen is gebaat bij een mooiere natuur in Nederland', het stond in de Volkskrant van 29 november 2019.

Caspar beschrijft daar hoe natuurinclusief boeren, het landschap weer als uitgangspunt neemt. Een cultuurlandschap dat we met name in

CV van Joep

Joep is een jonge bioloog opgegroeid en nog steeds woonachtig in Budel. Nadat hij in Eindhoven een laboratorium studie heeft gevolgd heeft hij aan de HAS gestudeerd. Tegenwoordig bij Holland Innovation heeft Joep een interessante visie ontwikkeld over de toekomst van de landbouw in Nederland. Joep past nieuwe technologieën toe in de huidige agrarische wereld om deze proefondervindelijk vooruit te helpen.

Brabant een beetje uit het oog verloren zijn. Weer de focus op landbouw hebben, in plaats van industrie. Een erg leuk artikel, beetje geromantiseerd wellicht, maar hij schetst er een mooi plaatje!

En ergens klopt zijn verhaal wel, opgeleid als Bioloog (Toegepaste Biologie aan de HAS hogeschool) deel ik deze visie. Als student was ik met name gefocust op natuurlijke bestrijding en bestuiving.

En wat Caspar beschrijft is wat ik in 2013 in Nieuw Zeeland heb onderzocht. Op de Canterbury planes welteverstaan. Een gebied ten zuiden van Christchurch waar nog minder dan 1% van alle planten en diersoorten die daar voorkomen van origine in Nieuw Zeeland voorkomt. Er vind daar ook intensieve veehouderij plaats, veelal grote bedrijven met melkvee en

schapen. De huidige planten en diersoorten zijn in de 18e eeuw door de Britse kolonisten meegenomen om het aan de andere kant van de wereld toch vertrouwd te doen lijken.

Tijdens mijn tijd daar heb ik onderzocht wat de invloed van het vervangen van 'hedgerows', grote hagen die voornamelijk uit naaldbomen bestaan, door inheemse plantensoorten zou zijn op de biodiversiteit op de boerenbedrijven in deze regio. De focus lag hierbij met name op het verhogen van inheemse insecten en spinnensoorten waarmee ook de biologische bestrijding gestimuleerd zou worden.

De biodiversiteit en dichtheid van de gewenste insectensoorten nam weliswaar toe, maar een van de belangrijkste inheemse bijensoorten had juist baat bij de kale zandgrond die we onder de dennen vonden. Er is dus altijd een keerzijde aan het verhaal.

Het is daarom dat ik geloof in een gematigde aanpak en het meer stimuleren van precisielandbouw om ook in een natuurlijke omgeving. Met minder gebruik van middelen een goede opbrengst te kunnen behalen.

En dit slimme boeren kun je al relatief eenvoudig doen. GPS gestuurde trekkers, variabel spuiten, zaaien of poten, opbrengst metingen. Allemaal erg mooie technieken, maar helaas erg kostbaar en het wordt naar mijn idee te weinig en meestal op een verkeerde manier ingezet waarbij veel potentiële en kostbare kennis verloren gaat.

Het begint eigenlijk al bij het meten. Want wat meet je nu precies, hoe werkt zo'n sensor nu eigenlijk en hoe interpreteer je de data? Na mijn opleiding op de HAS ben ik op de High Tech Campus in Eindhoven beland waar ik me nu dagelijks met dergelijke vraagstukken bezighoudt.

Wellicht een wat minder voor de hand liggende plaats om als bioloog te eindigen. Maar het brengt me heel veel. Veel methodes uit de High Tech sector, methodes die ze bijvoorbeeld ook bij ASML gebruiken kunnen erg bruikbaar zijn wanneer we inzicht willen krijgen in de invloed van diverse variabelen op de groei van een plant.

Zo zijn we zelfs in de Johan Cruijff ArenA in staat geweest om jaarrond een goed grasveld te kweken. Inmiddels pas ik de kennis en kunde die we daar ontwikkelen met succes toe op projecten in de volle grond. We kunnen trots zijn op wat we in Nederland bereiken met onze agrarische sector. Maar om dat zo te houden moeten we inderdaad gaan veranderen. Terug naar de natuur, maar dat hoeft er niet voor te zorgen dat we ook minder kunnen verdienen. We moeten innoveren. En innoveren betekent voor mij combineren. In mijn geval betekent dat, High Tech oplossingen combineren met natuur. En dat is waar ik in geloof.

Joep tijdens een van zijn projecten in de Johan Cruijff ArenA waar deze Brabander zorgt voor groen gras in Amsterdam.

Foto: <https://www.linkedin.com/in/joep-van-cranenbroek/>

Bodem, Water en Biodiversiteit

Al enkele jaren zijn we actief met het project Water, Bodem en Biodiversiteit. Een onderdeel daarvan was 'watersturen' op de Burgemeester Vogelslaan in Leende. Proefjes met watersturen waren door de droogte de afgelopen 2 jaren niet mogelijk. Daar is nu dus verandering in gekomen.

Afgelopen maanden is op een gedeelte van de Burgemeester Vogelslaan nauwkeurig gekeken hoe het water zich gedraagt. Waar wordt het 't eerste nat, waar liggen de drogere stukken, door welke watergangen loopt er veel

water? Zo maar enkele vragen die soms verrassende antwoorden opleveren. Plaatselijk werden ook duikers even dicht gezet om het watersysteem beter te begrijpen: hoe hoog komt het water dan en waar loopt het dan heen? Heel praktische proefjes die weinig geld kosten en heel inzichtelijk zijn.

Duidelijk is geworden dat gebiedswater goed in het gebied te houden is met kleine betrokken groepjes van deelnemers, die onderling in een goede afstemming de peilen afstemt in hun

eigen gebied. Goed werkende technische voorzieningen zoals meer stuwtejes en open duikers zijn daarbij nodig. Een emmer om een duikers dicht te zetten is in de proef zeer effectief maar is niet erg professioneel.

De trekker van 'watersturen' is onze voorzitter en waterspecialist Harrie Maas. Het komende jaar willen we als Plattelandsvereniging het project voortzetten. Zelf ook ideeën? Graag even contact met Harrie opnemen.

Bodemleven te kijk

Bodemleven zit onder de grond en is voor ons mensen vaak niet zichtbaar. Toch heb je momenten in het jaar dat je wel degelijk kunt zien dat bodemleven actief is. De grasmat is in de late winter en het vroege voorjaar nog redelijk open. Bij bosranden en rondhoutige opstanden vallen in het najaar de bladeren op de grond. Deze worden door bepaalde soorten regenwormen (bij ons pieren genoemd) de bodem ingetrokken om verteerd te worden.

's Nachts komen die aardwormen gedeeltelijk uit de bodem en ontstaat er een hoopje zand. Ze trekken de bladeren en steeltjes vervolgens naar hun holletje. Vervolgens verdwijnt zo'n blaadje of stengel via het gaatje langzaam de bodem in. Op de foto is dit goed te zien: de stengeltjes en bladeren staan rechtop in de bodem. Op de foto is het werk van een

gewone regenworm (*Lumbricus terrestris*) te zien. Als u dit op uw perceel ziet, zit het nog niet zo slecht met het bodemleven.

Naast de bodemverbeteraar is de regenworm ook een belangrijke voedselbron voor mollen en vogels.

Kenmerkend voor de activiteit van de pendelworm is het rechtop staan van de bladeren en steeltjes. (foto: Peter Kerkhofs)

Ontwikkelingen StiKa regeling

Naar verwachting zal begin mei een nieuwe provinciale subsidieregeling worden opengesteld: de Stimuleringsregeling Landschap. Dit is de opvolger van de huidige StiKa regeling (Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader) die rond dezelfde tijd wordt gesloten.

De nieuwe regeling kent een uitgebreider aanbod van pakketten, onder meer voor boerenlandvogels en bijen. Ook komen er pakketten voor waterberging (klimaatadaptatie). Dat laatste zal vooral vanuit de waterschappen worden aangestuurd. Gemeenten die mee willen doen (elke euro die een gemeente of waterschap inlegt, wordt door de provincie verdubbeld) krijgen de mogelijkheid om op 3 momenten in te stappen in deze nieuwe regeling: mei, juli en november. Dat instappen gebeurt met een Samenwerkingsovereenkomst per gemeente. Er komt dus geen nieuw regionaal gebiedscontract zoals we dat nu kennen.

Voor het gebied Peel - Boven Dommel heeft een meerderheid van de

gemeenten aangegeven in mei te willen starten, maar dan moet een maand daarvoor wel de overeenkomst zijn getekend. Als het meezit kunnen in de loop van mei in een aantal gemeenten

weer aanvragen worden ingediend. Grondeigenaren kunnen daarbij, net als voorheen, de hulp inroepen van een veldcoördinator.

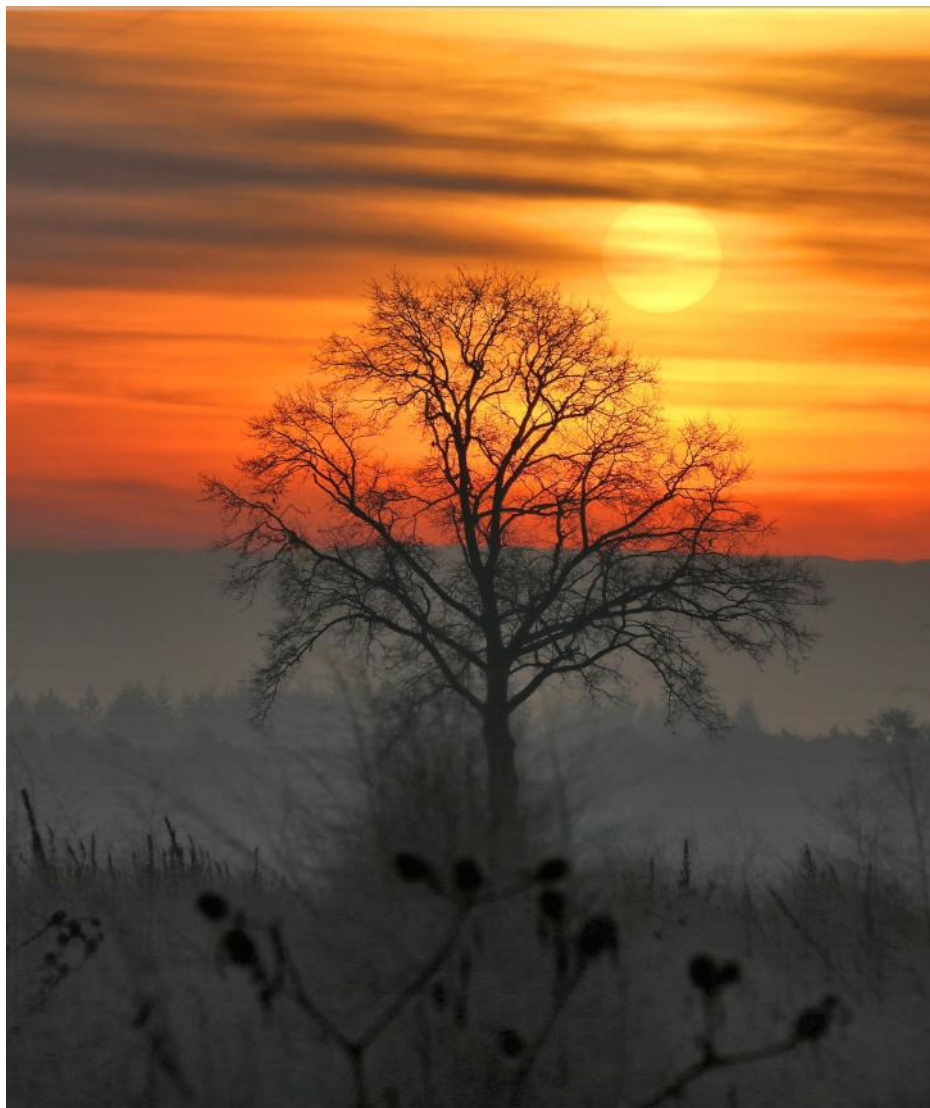

Vang gewassen onderwerken in het voorjaar

Vang gewassen worden gezaaid zodat de organische stof in de bodem kan worden opgebouwd en zodat voedingstoffen (zoals stikstof) in de winter niet uitspoelen en nog beschikbaar zijn in het volgende seizoen. In het voorjaar gaan de vang gewassen weer groeien, daardoor produceren ze meer biomassa. Dat is niet altijd gewenst want dat is moeilijk te verwerken als het niet wordt geoogst. Het juiste moment van het verwerken van het vang gewas is daarom belangrijk. Ieder keer is het zoeken naar de balans tussen zo lang mogelijk nutriënten vasthouden en het op tijd ruimen, zodat de nutriënten op tijd beschikbaar zijn. Dat is dus

afhankelijk van het weer, bodem en het type gewas in het nieuwe seizoen.

De oogst van het vang gewas: het eventueel ruimen of onderwerken van de zode of graanstoppel en het zaaien van de maïs volgen dicht op elkaar. De stikstof (N) uit de stoppel van het vang gewas komt later voor de maïs beschikbaar. Door bemesting van het vang gewas is er stikstof beschikbaar voor de start van de maïs. Wanneer het vang gewas te laat wordt geoogst bestaat de mogelijkheid dat een gedeelte van de stikstof uit het vang gewas beschikbaar komt wanneer de maïs nog nauwelijks stikstof opneemt.

COLOFON

Plattelandsvereniging Hei, Heg & Hoogeind streeft naar een mooi buitengebied waar natuur, landschap en gezonde boerenbedrijven naast elkaar kunnen bestaan. Informatie over onze activiteiten vindt u op

www.heiheghoogeind.nl

Redactie Nieuwsbrief:

Thijs Bertens
Roel van Dijk
Peter Kerkhofs
Koen Staals

Foto's: Erik van Asten
(tenzij anders vermeld)

Contactadres:

contact@heiheghoogeind.nl

